

Lähisuhdeväkivallan vastaisen työn rakenteita tulee vahvistaa – suosituksia nykytilan korjaamiseksi

Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa inhimillisen kärsimyksen lisäksi merkittävät kustannukset yhteiskunnalle. Lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn rakenteiden, koordinaation ja palvelujen tilanne vaihtelee alueittain. Lainsäädäntö väkivallan vastaisen työn rakenteista selkiyttäisi kuntien ja hyvinvointialueiden rooleja ja vastuita sekä lisäisi yhdenvertaisuutta.

→ Suositukset lyhyesti

- > Hyvinvointialueilla tulee olla pysyvät lähisuhdeväkivaltakoordinaattorit.
- > Väkivallan ehkäisyyn poikkihallinnollinen yhteistyö tulee sitoa hyvinvointialueiden rakenteisiin.
- > Väkivallan eri osapuolille ja erityisryhmille tulee varmistaa yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut.
- > Koordinaatorirakenteista ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämisestä tulee säätää lailla.

150
milj.
euroa

Lähisuhdeväkivallasta aiheutuu terveydenhuollolle vuosittain 150 miljoonan euron suorat lisäkustannukset.

Väkivallan ehkäisy ja torjunta ovat osa kuntien ja hyvinvointialueiden vastuulla olevaa terveyden, hyvinvoinnin ja turvallisuuden edistämistä

Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteiden, koordinaation ja palvelujen tilanne vaihtelee hyvinvointialueilla merkittävästi. Kansallisia suosituksia lähisuhdeväkivallan ehkäisyn järjestämiseksi on annettu jo muutama vuosikymmen, mutta niiden toimeenpano on ollut puutteellista.

Tutkimuksen mukaan lähisuhdeväkivallasta aiheutuu terveydenhuollolle vuosittain 150 miljoonan euron suorat lisäkustannukset. Myös sosiaali- ja oikeuspalveluissa väkivalta näkyy korkeampina kustannuksina.

Amnesty International Suomen osasto on todennut, että väkivallan näkymättömyys tilastoissa, koulutuksissa sekä hyvinvointi- ja turvallisuussuunnittelussa kertoo puutteellisesta sitoutumisesta väkivallan torjumiseksi tehtävään työhön.

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL) onkin ehdottanut, että lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteet ja palvelut varmistettaisiin lainsäädännöllä. THL:n suosituksien mukaan lailla säädettäisiin kuntien ja hyvinvointialueiden tehtävistä ja poikkihallinnollisesta yhteistyöstä lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisemiseksi, torjumiseksi ja palvelujen järjestämiseksi. Laki selkiyttäisi kuntien ja hyvinvointialueiden rooleja ja vastuita. Petteri Orpon hallitusohjelman mukaan ”hallitus arvioi kuntia ja hyvinvointialueita velvoittavan lainsäädännön tarvetta väkivallan ehkäisyn ja väkivallan vastaisen työn rakenteiden vahvistamisessa”.

THL selvitti syksyllä 2023 lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaatio-rakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi laadittujen kansallisten ohjeiden toimeenpanoa hyvinvointialueilla.

Hyvinvointialueiden lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteiden, koordinaation ja palvelujen tilanne vaihtelee merkittävästi.

Monialainen ja poikkihallinnollinen yhteistyö lähisuhdeväkivallan ehkäisemiseksi tulee sitoa osaksi hyvinvointialueiden väkivallan vastaisen työn rakenteita, ja työtä tulee koordinoita.

Selvitys tehtiin alueiden lähisuhdeväkivaltakoordinaattoreille tai vastaaville asiantuntijoille suunnatulla kyselyllä. Tässä julkaisussa esitetään kyselyn johtopäätökset ja toimenpidesuosituksia, joiden avulla lähisuhdeväkivallan vastaisen työn rakenteet voidaan kunnissa ja hyvinvointialueilla varmistaa.

Hyvinvointialueille tarvitaan pysyvät lähisuhdeväkivaltakoordinaattorit

Väkivallan ehkäisy ja torjunta hyvinvointialueilla ja poikkihallinnollisessa yhteistyössä edellyttävät vahvaa koordinaatiota ja koordinaatorakenteita. Kolmella neljästä hyvinvointialueesta työskentelee kyselyn perusteella lähisuhdeväkivaltakoordinaattori tai vastaava asiantuntija. Tehtävään käytettävissä oleva työaika vaihtelee paljon hyvinvointialueittain. Koordinaatorakenteiden vaihtelun ja puutteiden vuoksi alueilla ei ole yhdenvertaisia mahdollisuuksia toteuttaa lähisuhdeväkivallan vastaisia toimenpiteitä. Osalla alueista väkivallan ehkäisyä ei ole juurikaan resursoitu, jolloin rakenteita ja palveluita ei voida riittävästi kehittää ja varmistaa. Lähisuhteissaan väkivaltaa kokeneet, sitä käyttäneet ja sille altistuneet ovat eriarvoisessa asemassa riippuen siitä, missä päin Suomea he asuvat.

Kyselyn jälkeen osa koordinaattoritehtävistä on lakkautettu ja osaa on vahvistettu. Osalla alueista koordinaattorin tehtävä rahoitetaan yhä määräaikaikaisella hankerahalla. Joillain alueilla riskinä on, että koordinaattoritehtävät lakkautetaan muutosneuvottelujen yhteydessä, koska tehtävä ei ole lakisääteinen.

Suosituksukset

1. Hyvinvointialueilla tulee olla pysyvä lähisuhdeväkivaltakoordinaattorin tehtävä.
2. Koordinaatorakenteet tulee varmistaa: alueille tulee perustaa alueellinen lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmä pitkäjänteisen ja suunnitelmallisen työn takaamiseksi.

Lähisuhdeväkivalta ehkäistään vain monialaisella ja poikkihallinnollisella yhteistyöllä

Kyselyn mukaan monialainen lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmä toimii suurimmalla osalla alueista. Ryhmän tehtävänä on vastata alueellisesta väkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelmasta ja sen seurannasta. Toimintasuunnitelmassa määritellään alueelliseen tilannekuvaan perustuvat tavoitteet ja toimenpiteet. Reilulla puolella hyvinvointialueista toimi väkivallan ehkäisyn työryhmä, ja neljäsosassa oltiin aikeissa perustaa työryhmä.

Järjestöt tulee ottaa laajasti mukaan alueen toimenpiteiden suunnitteluun. Järjestöissä on vahva lähisuhdeväkivallan ja naiseen kohdistuvan väkivallan asiantuntemus. Ne tuottavat sekä väkivaltaa ehkäiseviä palveluja että erityistason palveluita, joilla tuetaan väkivallan kokijoita ja tekijöitä kohti väkivallatonta elämää.

Muutamilla alueilla toimii alueellisen ehkäisytyöryhmän ohella lähisuhdeväkivallan ehkäisyn ohjausryhmä. Tällöin työryhmä toimii operatiivisesti ja ohjausryhmä tekee päätöksiä, antaa työryhmälle toimeksiantoja ja vie hyvinvointialueen ylimmälle tasolle tietoa strategisten päätösten tekemiseksi.

Suosituksset

1. Lähisuhdeväkivallan ehkäisytyöryhmään tarvitaan kaikki keskeiset toimijat kunnista, hyvinvointialueelta, kolmannelta sektorilta ja muista relevanteista toimijoista.
2. Muun muassa kasvatuksen ja koulutuksen sekä perusterveydenhuollon rooli keskeisinä väkivallan vastaisen työn toimijoina tulee tunnistaa. Oikeudellisten palveluiden, nuorisopalveluiden ja seksuaaliväkivaltaa kohdanneille tarkoitettujen Seri-tukikeskusten osallistumista monialaisen työryhmän toimintaan on tärkeä vahvistaa.
3. Alueelliseen tilannekuvaan pohjautuvan väkivallan ehkäisyn toimintasuunnitelman tekoon tulee osallistaa kaikki alueen relevantit toimijat.
4. On hyvä pohtia, miten alueen asukkaat voivat osallistua lähisuhdeväkivallan ehkäisyyn ja miten heidät voi osallistaa sen suunnitteluun.
5. Työryhmän lisäksi lähisuhdeväkivallan ehkäisyn ohjausryhmä vaikuttaa kokemusten perusteella suositeltavalle rakenteelle monialaisen väkivallan ehkäisyn varmistamiseksi. Poikkihallinnollisen ohjausryhmän myötä myös väkivallan ehkäisytyö läpäisee organisaatiotasot luontevasti.

Väkivallan eri osapuolille ja erityisryhmille on järjestettävä yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut

Kyselyn perusteella puolella hyvinvointialueista on kuvattu joitakin palveluketjuja. Pääasiassa ne ovat väkivaltaa kokeneille. Väkivallan tekijöille palveluketjuja on kuvattu vasta kolmella hyvinvointialueella. Vain muutamilla hyvinvointialueilla on väkivaltaa kokeneille ja sitä käyttäneille omia väkivaltaerityisiä palveluja. Siksi palveluketjujen muodostaminen ei ole yksinkertaista. Turvakotipalveluja käyttäneille asiakkaille ei ole kuvattu palveluketjuja turvakotijakson jälkeiselle ajalle yhdelläkään hyvinvointialueella.

Suosituksset

1. Hyvinvointialueilla tulee varmistaa, että väkivallan eri osapuolille on yhdenvertaiset ja saavutettavat palvelut. Niissä tulee huomioida erityisryhmät, kuten iäkkäät, kielivähemmistöt, toimintarajoitteiset ja vammaiset henkilöt.
2. Väkivaltaa kokeneille, sitä käyttäneille ja sille altistuneille tulee kuvata yhtenäiset palveluketjut, joiden avulla varmistetaan saumaton pääsy tarvittaviin palveluihin. Väkivalta ja siitä toipuminen ei ole lineaarista. Siksi palveluketjut olisi hyvä luoda ilmiöpohjaisesti siten, että ne muodostavat yhdessä palvelukokonaisuuden.
3. Erityisiin väkivallan muotoihin, kuten kunniaan liittyvään väkivaltaan ja tyttöjen ja naisten sukuelinten silpomiseen (FGM) tulee kiinnittää huomiota palveluketjuja luotaessa.
4. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneen palveluntarve ei useinkaan pääty turvakotijaksoon. Myös turvakotijakson jälkeiset palvelut tulee varmistaa palveluketjuissa.
5. Seksuaaliväkivaltaa kokeneille tulee varmistaa kokonaisvaltainen tuki ja hoito Seri-tukikeskuksissa. Seksuaaliväkivaltaa kokeneille tarkoitetut palveluketjut tai -kartat tulee kuvata.
6. Palveluja lähisuhdeväkivallan eri osapuolille voitaisiin esimerkiksi ostaa järjestökentältä, jossa on vahvaa osaamista väkivaltaerityisestä työstä. Myös tällöin tulee huomioida yhdenvertaisuusnäkökulma.

Ammattilaiset tarvitsevat osaamisen vahvistamista ja täydennyskoulutusta

Väkivalta tulee harvoin ilmi, ellei ammattilainen kysy siitä asiakkaalta. Väkivaltaa kokeneet toivoisivat, että ammattilaiset kysyisivät lähisuhdeväkivallasta useammin eivätkä koe sitä haitalliseksi. Lähisuhdeväkivallan seulonta on yhdenvertainen käytäntö, sillä kaikilta kysyttäessä kukaan ei tule leimatuksi. Yhdenvertaisuuslaki velvoittaa kaikkia julkisen palveluiden toimijoita edistämään toiminnassaan yhdenvertaisuutta ja tasa-arvoa.

Lähisuhdeväkivallasta voi kysyä kansallisella Lähisuhdeväkivallan suodatin- ja kartoituslomakkeella. Kun lähisuhdeväkivalta tulee ilmi, viranomaisilla on velvollisuus arvioida vakavan väkivallan riskiä, kuolemanvaaran riskiä ja väkivallan toistuvuutta. THL koordinoi parisuhdeväkivallan MARAK-riskinarviointimenetelmää ja tukee alueita sen käytössä.

Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen, systemaattinen puheeksi otto ja riskinarviointi edellyttävät ammatillista osaamista. Vastuu täydennyskoulutuksista ja ammattilaisten osaamisen varmistamisesta on työnantajilla. Koulutusten tilanne vaihtelee alueittain merkittävästi. Aiheeseen liittyvät

THL:n verkkokoulut ovat maksutta alueiden käytössä.

[Väkivalta-aiheiset verkkokoulut](#)

koulutukset ovat pääasiassa vapaaehtoisia, eikä kaikilla alueilla ole koulutusta. Alueet voivat käyttää muun muassa THL:n maksuttomia verkkokouluja.

THL tukee ammattilaisten kouluttamista alueilla ja toteuttaa vuonna 2024 lähisuhdeväkivaltatyön hyväksi käytännöksi osoittautuneen avainhenkilömallin pilotin yhteistyössä Viola – väkivallasta vapaaksi ry:n ja Eloisa – Etelä-Savon hyvinvointialueen kanssa. Pilotin avulla mallia levitetään kansallisesti. Pilotissa on mukana 11 hyvinvointialuetta ja alueilla väkivaltaerityistä työtä tekeviä järjestöjä.

Suosituksukset

1. Ammattilaisten osaamista väkivallan tunnistamisessa ja siihen puuttumisessa tulee vahvistaa varmistamalla säännöllinen koulutus ja sisällyttämällä väkivallan vastaisen työn käytännöt ammattilaisten perehdyttämiseen.
2. Ammattilaisten koulutuksissa tulee huomioida erityiset väkivallan muodot, kuten kunniaan liittyvä väkivalta ja tyttöjen ja naisten sukuelinten silpominen (FGM). Myös näissä muodoissa asian puheeksi ottaminen asiakkaan kanssa on tärkeää.
3. Ammattilaisten riskinarvioinnin osaaminen tulee varmistaa, ja alueilla tulee olla käytössä systemaattinen, poikkihallinnollinen menetelmä riskinarviointiin ja -hallintaan.

Koordinaatorakenteista ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämisestä tulee säätää lailla

Sosiaalihuoltolain mukaan hyvinvointialueiden on järjestettävä sosiaalipalveluja lähisuhde- ja perheväkivallasta sekä muusta väkivallasta, hyväksikäytöstä ja kaltoinkohtelusta aiheutuvaan tuen tarpeeseen. Sosiaalihuoltolaki ei ota kantaa tarkemmin siihen, miten asia järjestetään. Hyvinvointialueilla on veloitteita hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämiseksi, jota väkivallan ehkäisy ja torjunta nimenomaan ovat. Kuntien väkivallan ehkäisytyö on hyvin merkittävää tulevaisuudessa tapahtuvan väkivallan ehkäisemiseksi. Keskeisiä ovat muun muassa ihmisoikeus-, turvataito- ja seksuaalikasvatus varhaiskasvatuksessa, kouluissa ja nuorisotyössä.

Kyselyn mukaan hyvinvointialueiden lähisuhdeväkivaltakoordinaattorit tai vastaavaa työtä tekevät vastaajat pitävät väkivallan vastaisen työn rakenteista lailla säätämistä keskeisenä väkivallan vastaisen työn mahdollistavana tekijänä. Koordinaattorit kantoivat huolta siitä, etteivät hyvinvointialueet ja kunnat resursoi nykyisessä taloustilanteessa väkivallan ehkäisyä, ellei se ole selkeästi lakisääteistä. Lainsäädäntö lisäisi alueiden yhdenvertaisuutta ja varmistaisi väkivallan ehkäisytoimet. Lainsäädäntöä ovat suositelleet THL:n ohella useat muut

Lainsäädäntö väkivallan vastaisen työn rakenteista vahvistaisi kuntien ja hyvinvointialueiden rooleja ja vastuita sekä lisäisi hyvinvointialueiden välistä yhdenvertaisuutta.

tahot kuten esimerkiksi Naisiin kohdistuvan väkivallan raportoija (Yhdenvertaisuusvaltuutettu), Amnesty International Suomen osasto ja Nais erityisen työn verkosto.

Hyvinvointialueiden lähisuhdeväkivaltakoordinaattorit tai vastaavaa työtä tekevät pitävät niin omalta organisaatiolta, sidosryhmiltä kuin kansalliselta tasolta saatua tukea tärkeänä koordinaatio-tehtävässään. Lähisuhdeväkivaltakoordinaattorit pitävät THL:n koordinoimaa hyvinvointialueiden lähisuhdeväkivaltakoordinaattoreiden verkoston toimintaa hyvin tärkeänä, oikeanlaisena kansallisen tuen muotona ja yhteiskehittämisen paikkana.

Suosituksukset

1. Suositusten aika on ohi. Väkivallan ehkäisyn rakenteista sekä koordinaatorakenteista ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämisestä tulee säätää lailla.
2. Kansallinen tuki kuntien ja hyvinvointialueiden väkivallan ehkäisyyn tulee varmistaa myös jatkossa. Kansallisen verkoston toiminta tulee varmistaa, mikä edellyttää kansallisen tuen resursointia tulevaisuudessakin.

Lähisuhdeväkivaltaa ehkäistään Istanbulin sopimuksella

- **Istanbulin sopimus** eli naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäisemisestä ja torjumisesta tehty Euroopan neuvoston yleissopimus hyväksyttiin Suomessa vuonna 2015. Sen tavoitteena on naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan ehkäiseminen ja poistaminen, väkivallan uhrien suojeleminen sekä väkivallan tekijöiden saattaminen vastuuseen.
- **NAPE – Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta** vastaa Istanbulin sopimuksen edellyttämien toimenpiteiden yhteensovittamisesta, seurannasta ja vaikutusten arvioinnista Suomessa. NAPE toimii sosiaali- ja terveysministeriön yhteydessä. Toimikunta koostuu ministeriöiden ja niiden alaisen hallinnon toimijoiden edustajista. Sen yhteydessä toimii myös pysyvä järjestöryhmä. NAPE on rahoittanut hyvinvointialueille suunnatun lähisuhdeväkivaltakyselyn. stm.fi/nape

Lähteet

1. Amnesty International (2021). [Onko reitti selvä? Naisiin kohdistuva väkivalta ja ihmisoikeusvelvoitteiden toteutuminen kunnissa](#). Amnesty International, Suomen osasto, Helsinki 2021.
2. Kestilä, L., Karvonen, S., Jauhiainen, S. & Mikkola, H. (toim.). (2023) [Väestön terveys- ja hyvinvointikatsaus 2023: tavoitteena sosiaalisesti kestävä Suomi](#). Työpaperi 14/2023. THL
3. Krogell, J. & Niklander, E. (2023). [Lähisuhdeväkivallan ehkäisyn rakenteet vaihtelevat eri puolilla maata – koordinaattoriverkostosta tukea ohjeiden toimeenpanoon](#). Tutkimuksesta tiiviisti 64/2023. THL.
4. [NAPE – Naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan toimikunta](#).
5. Nipuli, S. (2019). [Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit – Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin](#). Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:55.
6. October, M. (2021). [Kuntien väkivallan vastaisen työn rakenteista tarvitaan laki](#). Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen blogi.
7. October, M. & Laitinen, H-L. (2022). [Ohjeet kunnille ja hyvinvointialueille lähisuhdeväkivallan ehkäisyn koordinaattorakenteiden ja lähisuhdeväkivallan vastaisen toiminnan järjestämiseksi](#). Ohjaus 10/2022. THL.
8. Siltala, H., Hisasue, T., Hietämäki, J., Saari, J., Laajasalo, T., October, M., Laitinen, H-L. & Raitanen, J. (2022). [Lähisuhdeväkivallasta aiheutuva palveluiden käyttö ja kustannukset terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa](#). Valtioneuvoston selvitys- ja tutkimustoiminnan julkaisusarja 2022:52.
9. Siltala, H., Hisasue, T., Hietämäki, J., Saari, J., Laajasalo, T., October, M., Laitinen, H-L & Raitanen, J. (2022). [Lähisuhdeväkivalta lisää palvelujen käyttöä ja kustannuksia](#). Policy brief 2022:24. Valtioneuvoston tutkimus- ja selvitystoiminta.
10. Siukola, Reetta. [Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkinä päihde- ja mielenterveysyö](#). OPAS 34: 2014. THL.
11. [Valtioneuvoston asetus 53/2015](#)

Kirjoittajat

Elisa Niklander
Jenni Krogell

**Terveyden ja hyvinvoinnin
laitos (THL)**

PL 30 (Mannerheimintie 166)
00271 Helsinki
Puhelin 029 524 6000

thl.fi

ISBN 978-952-408-307-2 (verkko)
ISSN 1799-3946 (verkko)

Julkaisun verkkoversio

<http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-307-2>